

Stylistical Notes in the Poetry of Goran Filipi

In this paper, we have attempted to present some stylistic features of Goran Filipi's poetry collections. All of the features listed (conversation, prose poems, second-person writing, anaphora and epiphora) and others that are not discussed here but only mentioned are an integral part of Filipi's style.

Keywords: Goran Filipi, poetry, anaphora, epiphora, writing in second person

OD JUGOSLAVENSKE ARHIVSKE TERMINOLOGIJE DO SUVREMENOGA HRVATSKOGA ARHIVSKOG NAZIVLJA

Anamarija Pupiћ-Bakrač, Borut Gulić

Uvod

vaki je jezik priopćajni sustav. Priopćajni jer mu je osnovna uloga sporazumijevanje, a sustav jer se sastoji od jedinica i odnosa među tim jedinicama. Standardni je jezik sustav uređen pravilima, normom, a njegova su bitna obilježja autonomnost, normiranost, polifunkcionalnost, polivalentnost i stabilnost (Frančić i autorice, 2006.: 22.). Upravo zbog tih obilježja omogućuje sporazumijevanje u širokom rasponu usko specijaliziranih područja ljudskoga djelovanja i može odgovoriti na zahtjeve pojedinih struka. U ovom radu ponajprije ćemo se usredotočiti na područje arhivske struke – arhivistike – u kojoj smo uočili jezično-pravopisne nedoumice i pogriješke, a neke su od njih postale čak i uvrježene. Cilj će biti njihovo propitivanje na temelju potvrđenosti u normativnim priručnicima (rječnicima, gramatikama, pravopisima i jezičnim savjetnicima), te u skladu s time predlaganje prihvatljivijih i boljih rješenja.

Arhivsko nazivlje

Glavni poticaj za pisanje ovoga rada činjenica je da većina analiziranih naziva iz arhivske struke potječe iz Rječnika arhivske terminologije Jugoslavije iz 1972., a u upotrebi su još i danas. U njemu su hrvatski i srpski nazivi gotovo izjednačeni, a jedina je očigledna razlika u pismu (upotrebi ćirilice za srpsko nazivlje, odnosno latinice za hrvatsko). Spomenuti Rječnik nastao je na poticaj Saveza društava arhivskih radnika Jugoslavije jer su:

„... arhivski radnici u arhivskim ustanovama svih republika i autonomnih pokrajina Jugoslavije ubrzo nakon oslobođenja zemlje i intenzivnog svestranog rada na zaštiti, prikupljanju, sređivanju i obradi arhivske građe osjetili potrebu za utvrđivanjem svoje terminologije.“ (Androić, 1972.: 5.)

Danas, pedeset godina poslije, došlo je vrijeme za redefiniranje postojećega nazivlja u skladu sa suvremenim hrvatskim standardnim jezikom. Smatramo stoga da bi ovaj rad mogao biti doprinos području u kojemu kao autori i sami djelujemo.

Arhivski i arhivistički

Dva temeljna pojma i naziva koja je u arhivistici potrebno razlikovati jesu *arhivski* i *arhivistički*. *Arhivski* se odnosi na arhiv (Jojić, 2015.) (arhivsko gradivo, arhivski fondovi, arhivske zbirke, arhivske snimke, arhivska zvanja, arhivska služba, arhivska pedagogija), dok se *arhivistički* odnosi na *arhivistiku* (sustavan skup znanja kojim se pristupa vrjednovanju, prikupljanju, autentifikaciji, očuvanju i dostupnosti zapisa) (Mihaljević, Stančić, 2015.) i *arhiviste* (npr. arhivističko društvo, arhivistički skup).

Arhiv, arhiva, pismohrana

Ostajući u istoj porodici riječi, upozorit ćemo i na značenjsku razliku naziva *arhiv* i *arhiva* kao i na pogreške s time u vezi na koje se često nailazi, pogotovo u javnome priopćavanju.

Tijekom 20. stoljeća ta su dva naziva često značenjski izjednačavana iako nisu sinonimi. *Arhiv* je imenica muškoga roda i označava ustanovu u kojoj se čuvaju dokumenti povijesnoga značenja kao arhivski materijal i povijesna građa (primjere, državni arhiv, gradski arhiv, crkveni arhiv, privatni arhiv) (Jojić, 2015.). Do zabune je došlo tijekom dvadesetoga stoljeća kada je, često u razgovornom jeziku i pod pritiskom srpskoga jezika, značenje imenicā *arhiv* i *arhiva* gotovo u potpunosti izjednačeno. Nazivi su stoga, pogotovo u svakodnevnome govoru, postali sinonimi iz čega su poslije proizišle brojne pogreške. Umjesto imenice *arhiva*, koja označuje mjesto u tvrtki ili ustanovi na kojemu se čuvaju zapisi te tvrtke ili ustanove, danas je u upotrebi *pismohrana* (Brodnjak, 1991.) Naziv se odnosi na

„ustrojstvenu jedinicu koja obavlja poslove odlaganja, čuvanja, organiziranja, korištenja, obrade, izlučivanja pismena i drugih dokumenata te osiguravanja cjelovitosti i sredenosti cjelokupnog dokumentarnog i arhivskog gradiva do predaje nadležnom arhivu.“ (Uredba o uredskom poslovanju, NN 75/2021, čl. 4.)

Navedeni je naziv danas gotovo u potpunosti istisnuo imenicu *arhiva* koja se više ne može pronaći ni u jednome pravilniku, zakonu ni zakonskoj uredbi, no svedjedno je ostala dio naslova nekih emisija Hrvatske radiotelevizije i danas može zbunjivati gledatelje. Ako želite pogledati arhivske podsjetnike na to kako smo se nekoć informirali, zabavljali, odrastali ili razmišljali o određenim temama, potrebno je pogledati isječke pod nazivom Iz arhive HRT-a. Kada bi se navedeni naslov doista odnosio na arhivske zapise pohranjene u arhivu, a ne u pismohrani, potrebno bi ga bilo preimenovati tako da glasi Iz HRT-ova arhiva. Isto vrijedi i za emisiju Iz arhive Dramskog programa HRT-a.

Još jedna napomena odnosi se i na upotrebu imenice u genitivu (HRT-a) i/ili pridjeva (HRT-ova) i red riječi unutar spomenuta naslova HRT-ove emisije. Naime, za izražavanje posvojnosti u hrvatskome jeziku ispravnije bi bilo upotrijebiti posvojni pridjev (u ovome slučaju nastao od kratice HRT) ispred imenice nego imensku dopunu u genitivu; dakle Iz HRT-ova arhiva umjesto Iz arhive HRT-a. To pravilo osobito treba primjenjivati u tvorbi višerječnih naziva koje struke ili u području službene djelatnosti (Blagus Bartolec i autori, 2016.).

Arhivist i arhivar

Od korijena riječi *arhiv* tvore se i imenice koje označuju vršitelja radnje. *Arhivist* je osoba odgovorna za vrjednovanje, prikupljanje, sređivanje, opisivanje, čuvanje i dostupnost zapisa trajne vrijednosti sukladno načelima provenijencije, prvotnoga reda i nadzora u svrhu zaštite autentičnosti i konteksta gradiva (Mihaljević, Stančić, 2015.), dok je *arhivar* u širem smislu službenik arhiva, onaj koji se specijalizirao za arhivske poslove (Jojić, 2015.).

Arhivistička načela

Arhivistički posao obuhvaća sređivanje i opisivanje gradiva, a prilikom njegove obrade i strukturiranja u fondove arhivisti se mogu voditi pravilima koja se nazivaju arhivističkim načelima. To su načelo *provenijencije* i načelo *prvobitnoga reda*. Nazivlje je ukorijenjeno u praksi, no zbog jezičnih razloga smatramo da bi trebalo razmisliti o nekim drugim inačicama.

Provenijencija riječ je posuđenica iz latinskoga jezika. Ona je, doduše, kao i brojni drugi latinizmi morfonološki i pravopisno vrlo dobro uklopljena u hrvatski jezik, no ipak ju preporučamo zamijeniti hrvatskom riječju (kao i u pitanju drugih posuđenica). Načelo provenijencije nalaže slaganje gradiva poštujući organske cjeline koje su učinak izvornoga nastajanja dokumentacije, tj. slaganje po podrijetlu. Taj je naziv istoznačan nazivu provenijencija, stoga s jezične strane savjetujemo upotrebu naziva *načelo podrijetla* koje je bliže hrvatskomu jeziku. Isto navodi i Arhivistički rječnik u kojemu pod natuknicom načelo podrijetla stoji:

„načelo po kojemu se gradivo nastalo djelovanjem različitih stvaratelja ne smije miješati te po kojemu gradivo svakog pojedinog stvaratelja treba činiti zaseban arhivski fond.“ (Mihaljević, Stančić, 2015.)

Naziv načelo prvobitnoga reda također je vrlo ustaljen u praksi. Za razliku od prethodnoga naziva, koji je bio leksički upitan jer je riječ o upotrebi posuđenice umjesto hrvatske riječi, u slučaju *prvobitnoga reda* dvojbenost nastaje na semantičkoj razini. Naime pridjev prvobitan ima značenje iskonski, pradaвні, koji se odnosi na prvo razdoblje, postanje čovječanstva (npr. prvobitna zajednica, prvobitna civilizacija, prvobitni organizmi) (Jojić, 2015.). U arhivistici je ipak uputno rabiti naziv načelo prvotnoga reda koje je, kako navodi Arhivistički rječnik,

„načelo kojim gradivo zadržava svoj poredak koji je uspostavio njegov stvaratelj da bi očuvao postojeće veze i dokaznu vrijednost te upotrebljivost svojih obavijesnih pomagala.“ (Mihaljević, Stančić, 2015.)

Isti rječnik za pojam načelo prvobitnoga reda navodi da se radi o zastarjelici.

Arhivsko gradivo, građa i arhivalije

Postoje dvojbe i oko naziva arhivsko *gradivo* koji je istisnuo naziv arhivska *građa*. Tako se arhivska građa više nigdje ne pronalazi u službenoj upotrebi i ne povezuje se s pojmom arhiva, jednako kao ni imenica arhivalije koja se ne pojavljuje nigdje u službenoj upotrebi gdje bi se upućivalo na arhivsko gradivo. Naime, od imenice *arhiv* sufixsom *-alija* moguće je tvoriti imenicu *arhivalija*, odnosno, imenicu zbirnog značenja *arhivalije*, no zbrci u značenju pridonijeli su mnogi rječnici u kojima je imenica arhiva značenjski izjednačena s imenicom arhivalije ili arhivska građa. Prema Babiću, imenica *arhivalije* ima dva značenja:

„- alija₁

U množinskom obliku *-alije* dolazi u nekoliko izvedenica u kojima ima zbirno značenje: arhivlilije (arhivalije) → stvari što idu u arhiv, muzikalije (muzikalije) → stvari što pripadaju muzici (obično glazbala i note), represailije → represivne mjere, teatriilije (teatralije) → teatarske stvari (u apstraktnom značenju), periferailije → periferne stvari (uz računalo).

-alija₂

(sr. r. mn. gen. *-alji*) . U arhivalija i teatrilija, sa zbirnim značenjem: sve što se čuva u arhivu (arkivu), sve o teatru (apstraktno). Od tih izvedenica običnije su izvedenice sa sufixsima *-ija*, *-alija* u množinskom.“ (Babić, 2002.: 266. – 267.)

Međutim, suvremeni rječnici uz natuknicu *arhivalije* navode oznaku *hist.* što znači historiografski naziv, odnosno kao naziv koji se upotrebljava u historiografiji (Šonje, 2000.) ili donose općenito značenje *arhivalija* kao pisanoga dokumenta koji tko čuva ili sprema (Vrh, 2015.).

Gospodarski i gospodarstveni

Kada govorimo o vrstama arhivskih fondova, dobro je upozoriti na upotrebu pridjeva gospodarski i gospodarstveni. Iako se pridjevi gospodarski i gospodarstveni često značenjski izjednačuju „koji se odnosi na gospodare i gospodarstvo“ (Babić, 2002.: 410.), u rječnicima nailazimo da je prvotno značenje pridjeva gospodarski „koji se odnosi na gospodare“, a drugotno „koji se odnosi na gospodarstvo“ (Birtić, 2012.; Jojić, 2015.; Šonje, 2000.). Slijedom navedenoga fondovi koji se odnose na gospodarstvo jesu gospodarstveni i smatramo da bi tom obliku trebalo dati prednost na temelju bolje potvrđenosti u novijim normativnim priručnicima.

Dužni metar kao mjerna jedinica u arhivistici

Jedan vrlo učestao naziv koji se rabi u arhivistici i kojim se izriče količina arhivskoga gradiva (primjerice prilikom preuzimanja) odnosi se na arhivsku mjeru zvanu *dužni metar*. Naziv se uvrježio u struci, ali njegova je upitnost višestruka na što ćemo ukazati i pokušati ponuditi zamjenu.

Pođimo od samoga Zakona o mjernim jedinicama kojim se

„određuju mjerne jedinice u Republici Hrvatskoj, kao i utvrđuju određenja mjernih jedinica, njihovi nazivi i znakovi, područja i načini primjene, obveza uporabe tih jedinica u javnosti i načini njihovog navođenja.“ (NN 58/1993, čl. 1.)

Zakon nadalje navodi:

„U svakom se javnom navođenju mjernih podataka u Republici Hrvatskoj moraju upotrebljavati mjerne jedinice određene ovim Zakonom, pod njihovim nazivima ili znakovima. Mjerne su jedinice određene na temelju međunarodnih ugovora koji obvezuju Republiku Hrvatsku. U provedbi ovoga Zakona, pojedinosti se o određenju mjernih jedinica, tvorbi izvedenih jedinica, uporabi jednakovrijednih jedinica te o područjima i načinima primjene određuju podzakonskim aktima i hrvatskim normama koje donosi direktor Državnog zavoda za normizaciju i mjeriteljstvo.“ (čl. 2., čl. 3.)

Sukladno navedenomu Zakonu zakonite su mjerne jedinice u Republici Hrvatskoj jedinice međunarodnoga SI sustava (osnovne, dopunske, izvedene s posebnim nazivima i znakovima te izvedene SI jedinice bez posebnih naziva i znakova). Međunarodni sustav jedinica (SI) međunarodno je dogovoren temelj za izražavanje mjerenja na svim razinama točnosti i u svim područjima znanosti, tehnike i ljudskog djelovanja. Osnovna mjerna jedinica kojom se u SI sustavu označava duljina jest metar (m), dok se među izvedenim jedinicama bez posebnih naziva i znakova nalaze još i „četvorni metar (za mjerenje ploštine),¹ kubni metar (za mjerenje obujma), metar u sekundi (za mjerenje brzine), metar u sekundi na kvadrat (za mjerenje ubrzanja) i kubni metar u sekundi (za mjerenje obujamnog protoka)“.² Kao što se može primijetiti, dužni metar nigdje nije naveden, čak ni među iznimno dopuštenim jedinicama izvan SI sustava. On dakle službeno ne postoji kao mjerna jedinica u Republici Hrvatskoj i slijedom toga ne bi trebao biti u službenoj upotrebi. No njegova upitnost ne proizlazi samo iz činjenice da nije službena mjerna jedinica u Republici Hrvatskoj, čija je upotreba propisana Zakonom, već ćemo se za potrebe ovoga rada osvrnuti i na nazivoslovnu i jezičnu upitnost. Kao što je već rečeno, osnovna veličina koja se definira opisom postupka mjerenja jest *duljina* i kao fizikalna veličina ona je svojstvo određenoga objekta. U matematici, koja se ne bavi konkretnim tijelima, već određuje skupove točaka, pojam *dužina* odnosi se na dio pravca omeđen dvjema krajnjim točkama.

¹ [https://dzm.gov.hr/ista"knute-teme/zakonsko-mjeriteljstvo/mjerne-jedinice-228/izvedene-si-jedinice-bez-posebnih-naziva-i-znakova/235](https://dzm.gov.hr/ista)

² (<https://dzm.gov.hr/istaknute-teme/zakonsko-mjeriteljstvo/mjerne-jedinice-228/izvedene-si-jedinice-bez-posebnih-naziva-i-znakova/235>)

Svojstvo te dužine jest i njezina duljina. Nije stoga ispravno govoriti da se mjeri dužina, već duljina neke dužine, što nas dovodi i do pojma dužni metar. Dodatnu zbrku pritom uzrokuje i činjenica da se u srpskom jeziku *duljina* naziva *dužinom*, a *dužina* *duž*. Brodnjak (1991.) navodi dužinu kao hrvatsku riječ za duž. Pridjevi dužni i dužinski dakle ne znače duljinu i svakako bi ih trebalo izbjegavati, jednako kao i sam pojam *dužni metar* koji je neovjeren u hrvatskome jeziku, nazivoslovno neispravan i zakonski nepotvrđen. Umjesto njega, kada i gdje god je moguće u službenom priopćavanju, savjetujemo upotrebu osnovne jedinice SI sustava za mjerenje duljine, metar, uz koju se onda može posebno izreći i broj tehničkih jedinica (kutija, svežnjeva, registratora). Osim što je jezično i nazivoslovno ispravno te zakonski potvrđeno, ne će nikoga, tko se do tada već nije susreo s ovim višestruko neispravnim pojmom, dovoditi u zabludu.³

Koristiti se arhivskim gradivom

Jedna je od primarnih zadataka arhivā i davanje gradiva na korištenje, a unutar toga područja također nailazimo na određene jezične dvojbe. Glagol *koristiti* nije prijelazan, već neprijelazan i znači biti (komu) od koristi uz dopunu u dativu (koristilo mi je gradivo za istraživanje) (Blagus Bartolec i autori, 2016.). Povratni glagol *koristiti se* znači upotrebljavati, ali uz obaveznu dopunu u instrumentalu (koristim se gradivom) jednako kao i glagolska imenica *korištenje* (korištenje gradivom). Način i uvjeti korištenja arhivskim gradivom propisani su zakonom i pravilnicima, no nažalost uz dopunu u pogrešnome padežu:

„Ovim Zakonom uređuju se zaštita i obrada javnog dokumentarnog i arhivskog gradiva, dostupnost i korištenje gradiva u arhivima, zaštita privatnog arhivskog gradiva (...)“ (Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, NN 61/2018, 18/19, 114/22, 36/24, čl. 1.).

Glagol *koristiti* uz dopunu u akuzativu iznimno se može upotrebljavati isključivo u administrativnome stilu (pr. koristiti godišnji odmor, koristiti slobodne dane), međutim u svim ostalim primjerima u značenju *služiti se čime* preporuča se povratni glagol s dopunom u instrumentalu (Blagus Bartolec i autori, 2016.). Nažalost, protiv navedenoga normativnog pravila danas radi praksa u kojoj je uporaba glagola *koristiti* s dopunom u akuzativu barem jednako česta kao i uporaba glagola *koristiti se* s dopunom u instrumentalu (Hudeček i autori, 2010.).

Snimak i snimka

U sklopu zahtjeva za korištenje gradivom i radi istraživanja korisnici često traže i snimke gradiva. Vrlo je važno naglasiti da se imenica snimka u značenju „filmski ili zvučni zapis zabilježen elektroničkim uređajem“ (Jojić, 2015.) treba upotrebljavati

³ Međutim, stariji jezični savjet, od prije pedesetak godina, kaže da su obje riječi valjane i da među njima ne treba praviti razliku (Babić, 1990.: 45. – 46.). Ipak, jezik se mijenja i treba se prikloniti novijem stanju i razlikovati *dužinu* od *duljine*.

u ženskome rodu jer oblik u muškome rodu *snimak* ne pripada hrvatskomu standardnom jeziku (Blagus Bartolec i autori, 2016.).

Međutim, u Težaka nalazimo da se obje riječi upotrebljavaju u obama jezicima i da među njima nema značenjske razlike i Težak smatra da „ih valja uzeti kao normom priznate sinonime“ (Težak, 1991.: 77.). U Šonje su zabilježene obje riječi, i *snimak* i *snimka*, s istim značenjem.

Ipak, *snimka* je danas potisnula *snimak* pa se u Vrhu (Jojić, 2015.) sa *snimak* upućuje na *snimka*.

Preslika i preslik

Za tudicu fotokopija danas je uvriježena imenica *preslika*. Međutim, imenica *preslik* dulje je u upotrebi, a u pojedinim se rječnicima *preslici* i *presliku* pridodaje i različito značenje.

Babić imenicu *preslik* opisuje kao izvedenicu ništičnim sufiksom od prefigiranoga glagola koja znači posljedak radnje:

„Od konkretnih značenja takve imenice najčešće označuju razne stvari i mjesto, rjeđe što drugo.

Stvar označuje kao posljedak glagolske radnje ili ono što omogućuje ostvarenje radnje. Značenje im se može opisati preoblikama...

b) gl. + -Ø -+ ono što se pz.⁴

vod, dopis, donos, doprinos, ispis, izum, naboj, nabor, nacrt, nalaz, namaz, nanos, nasad, nasip, nadvoj, obrub, opkop, opšav, otkos, polog, porub, precrt, presad (obič. presada), preslik, prezid, prijepis, prizid, proizvod, rasad (obič. rasada), raspis, slog, smet, spis, svlak, svod, ulog, zalog, zamot, zapis...“ (Babić. 2002., 340. – 341.)

U Šonje (2000.) je *preslik* u značenju kopije, a *preslika* u značenju „odraz lika u čem ~ čovjeka u vodi.“

Ipak, smatramo da obliku te imenice u ženskome rodu treba dati normativnu prednost pred oblikom *preslik*, a na temelju njezine uobičajenosti i bolje potvrđenosti; priklanjamo se tumačenju u Hudeček i autori (2010.). *Preslika* se potvrđuje i u Arhivističkom rječniku sa značenjem: „primjerak koji nije izvorni i po svojim se fizičkim značajkama od njega razlikuje.“ (Mihaljević, Stančić, 2015.)

Izvadak i izvod

U arhivima je također moguće zatražiti i *izvatke* iz matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih. Pri tom je važno imati na umu da je *izvadak* dokument izrađen prema većemu dokumentu (npr. ovjеровljeni izvadak iz matične knjige, gruntovni izvadak) i ne brkati ga s pojmom *izvod* koji se odnosi na matematički postupak kojim se dobiva rješenje zadatka (izvod formule) (Jojić, 2015.). Do pogriješne upotrebe

⁴ pz – prezent

navedenih pojmova ponovno dolazi pod utjecajem srpskoga jezika. Tako u Rječniku arhivske terminologije Jugoslavije kao srpska inačica pojma *izvadak* (doslovni prije-pis pojedinih dijelova dokumenta) (Androić, 1972.) stoji riječ *izvod* koja je potpuno u istome značenju ušla u hrvatski jezik (na što upozorava Brodnjak, 1991.).⁵

Valja napomenuti da se na *izvadak* i *izvod* još 1963. u Jeziku osvrnuo S. Babić jer je tada, čini se, započelo nametanje *izvoda* u značenju hrvatskoga *izvatka*. Tu se razvila i rasprava; S. Babiću odgovorio je Asim Peco, braneći *izvod*. Opširnije se o tome može pročitati u Babića, 1990.: 37. – 40.; 1963.: 95. – 96.

Pisarnica

Posebna unutarnja ustrojstvena jedinica koja obavlja poslove primanja i pregleda pismena i drugih dokumenata, njihovog razvrstavanja i raspoređivanja, upisivanja u odgovarajuće evidencije (očevidnike), dostave u rad, otpremanja, razvođenja te njihova čuvanja u pismohrani naziva se pisarnica (Uredba o uredskom poslovanju, NN 75/2021, čl. 4.), a ne urudžbeni (kako se kolokvijalno često može čuti u praksi).

Dopisivanje

Pretražujući arhivsko gradivo, korisnici se mogu susresti s riječima koje ih mogu zbuniti jer je njihova pripadnost hrvatskomu jeziku rubna. Prva se riječ odnosi na razmjenu pisama s kim, tzv. *prepisku*. Brodnjak (1991.) navodi da bi bilo uputno zamijeniti ju riječima dopisivanje ili korespondencija, jednako kao i Rječnik sinonima hrvatskoga jezika (J. Pintarić, 2010.). Imenica se može pronaći još u Rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika Tome Maretića iz 1935., gdje se kao etimologija navodi rusizam *nepenucka* (perepiska) uz napomenu: „Riječ prepiska mnogo upotrebljavaju srpski pisci.“ Značenja su glagola *prepisati* u hrvatskom jeziku:

- „1. (što) učiniti prijepis, doslovno prenijeti kakav tekst onako kako je već gdje napisan;
2. pisanjem prenijeti što iz tuđeg predloška a. varajući na pismenom ispitu; b. iznoseći nekritički tuđe stajalište;
3. odrediti, propisati bolesniku lijek;
4. pismenom izjavom ili upisom u zemljišnu knjigu prenijeti pravo vlasništva na koga“ (Jojić, 2015.).

Smatramo stoga da bi bolja mogućnost bila glagolska imenica *dopisivanje* tvorena od glagola *dopisivati se* (koji u svome osnovnome značenju ima razmjenjivati pisma), dok glagol *prepisati* u svojim značenjima nigdje ne upućuje na korespondenciju.

Zaštita arhivskoga gradiva

Jedna od djelatnosti arhivā također podrazumijeva i zaštitu gradiva. I u tom području nailazimo na nazivlje o čijoj bi upotrebi svakako trebalo razmisliti i za-

⁵ Valja spomenuti i da se primljena, razvrstana i raspoređena pismena upisuju u upisnik predmeta upravnog postupka ili urudžbeni zapisnik (Uredba o uredskom poslovanju, NN 75/2021, čl. 20.), nikako djelovodnik. Na to upućuje i Brodnjak, 1991., te umjesto riječi *delovodnik* navodi upravo urudžbeni zapisnik.

mijeniti ga prihvatljivijim. Prvi se naziv odnosi na presnimavanje zapisa u analogni sekundarni mikrooblik, najčešće u zaštitne ili sigurnosne svrhe, a to je mikrofilmiranje. Riječ je o neovjerenom neologizmu nastalome tvorbenim načinom tipičnim za glagole stranoga podrijetla, a koji se sastoji od prefiksa mikro (grčkog podrijetla), anglizma film kao osnove i sufiksa -irati karakterističnoga za tvorbu dvovidnih glagola stranoga podrijetla (telefonirati, parkirati, kopirati itd.). Doista je zanimljiv put kojim se došlo do glagola koji ne postoji ni u jednome rječniku hrvatskoga jezika ni u rječniku stranih riječi, a već je toliko ustaljen da je postao dio arhivskoga nazivlja. Da bismo shvatili njegov postanak, potrebno je krenuti od srbizma mikrofilmovanje koji se može pronaći u Rječniku arhivske terminologije Jugoslavije iz 1972. kao hrvatska riječ za pojam čije značenje obuhvaća snimanje dokumenta umanjenih omjera na filmskoj vrpici u obliku pozitiva ili negativa (Androić, 1972.). Isti naziv (samo na ćirilici) navodi se kao srpska riječ za isti pojam. Primjer jasno dokazuje nametanje srpskoga jezika kroz stručno nazivlje koji je, kako navodi I. Škarić: „ (...) ometao Hrvatima usvajanje njihova standarda i otežavao im njegovu uporabu. Golem broj hrvatskih izraza, uključujući stručno i znanstveno nazivlje, prekrivan je učestalijim i ‘normalnijim’ beogradskim, što je pridonijelo da je Hrvatima njihov hrvatski postao arhaičan. I službeni, i javni, i znanstveni jezik Hrvata prepunio se tim istočnim zapusima koji se nisu ni stizali ni slobodno smjeli odstranjivati.“ (Škarić, 2006.: 15.) Desetljećima je dakle u Hrvatskoj bio u upotrebi srbizam, a čak ni nakon stvaranja povoljnih uvjeta za oslobađanje od srpskoga nazivlja, ono nije u potpunosti zamijenjeno hrvatskim. Umjesto toga danas su u upotrebi glagol mikrofilmirati i glagolska imenica mikrofilmiranje (neovjereni u bilo kojemu normativnom priručniku hrvatskoga jezika). Sufiksom -irati (-iranje), karakterističnim za tvorbu dvovidnih glagola stranoga podrijetla, zamijenjen je sufiks -ovati (-ovanje) tipičan za srpski jezik. Tako smo umjesto hrvatske riječi mikrosnimati (mikrosnimanje) dobili neovjereni neologizam potpuno netipičan za hrvatski jezik. Brodnjak (1991.) s riječ filmovati upućuje na hrvatsku riječ snimiti, stoga smatramo da bi se naziv mikrofilmiranje svakako trebao zamijeniti onim u duhu hrvatskoga jezika, tj. mikrosnimanjem.

Štetočina i štetočinja

Zadaća arhivistā svakako jest i čuvanje gradiva od raznih štetnih utjecaja. Jedan od njih mogu biti i životinje, poglavito kukci. Oni svojim djelovanjem mogu nanositi štetu arhivskome gradivu i vrlo se često nazivaju štetočinama, no u zoologiji postoji i naziv štetnik. Oba su naziva potvrđena u rječnicima i često jedna odrednica upućuje na drugu. Babić (2002.: 354.) za štetočinu (štetočinju) navodi čovjeka i životinju, međutim, na temelju potvrđenosti u rječnicima (Jojić, 2015., Birtić, 2012.) i u novijim priložima hrvatskoj leksikografiji, koji naziv štetnik prvenstveno dovode u vezu sa zoologijom, smatramo da bi ga trebalo upotrebljavati upravo u tome području. Prema tome moguća su ugroza u zaštiti gradiva biološke štetnici. Dakako, i čovjek

moŹe biti jedan od bioloŹkih ĉimbenika oŹtećenja gradivā, i to moŹda upravo najveĆi kad su u pitanju razmjeri Źtete koju je u stanju poĉiniti, i u tom sluĉaju moŹemo opravdano govoriti o Źtetoĉinama.

Pahalica i pajalica

JoŹ jedan naziv koji pripada podruĉju zaŹite gradiva, a ĉiji se oblik ĉesto pogrijeŹno upotrebljava, odnosi se na napravu za ĉiŹćenje gradiva od praŹine, tzv. pahalicu („metlicu od perja koja sluŹi za uklanjanje praŹine“, od gl. pahati – „uklanjati praŹinu, ispraŹivati“) (Źonje, 2000.). Oblik pajalica, koji se ponekad moŹe ĉuti, ne pripada hrvatskomu standardnom jeziku, stoga je uputno reĆi da se gradivo opiraŹuje pahalicom ili pahaljkom kako navode rjeĉnici hrvatskoga jezika, a na Źto upućuje i Brodnjak (1991.).

Osobni podatci

JoŹ jedna dvojbenā rijeĉ na koju se ĉesto moŹe naiĆi u arhivskim *inventarima*⁶ jest i *personalije* u znaĉenju osobni podatci. Rijeĉ je o zbirnoj imenici latinskoga podrijetla koja nije potvrĉena u svim rjeĉnicima hrvatskoga jezika, a u onima u kojima jest (JojiĆ, 2015.) natuknica upućuje na rijeĉ generalije „1. opĆi osobni podaci, 2. okolnosti i pitanja opĆe naravi“ (JojiĆ, 2015.). Zanimljivo je kako ni Brodnjak, (1991.), ni ŹariĆ (2010.) ni AniĆ (2002.) rijeĉ ne navode, dok u potonjemu pod natuknicom *generalija* stoji: „povijesno sjediŹte generala u Karlovcu. Karlovac je bio sjediŹte Vojne krajine s upravom.“ (AniĆ, KlaiĆ, DomoviĆ, 2002.). Ipak, u BabiĆa su tvorbena opisane obje rijeĉi i to u svom pravom znaĉenju:

„U mnoŹinskom obliku taj sufix dolazi na osnove pridjeva sa -alan, -aran skraĆenih za -n-, a izvedenice imaju zbirno znaĉenje:
akcidenta/ije → akcidentalne pojave, eventualije → eventualne pojave, generalije → generalni podaci, komunalije → komunalni poslovi, ureĉaji, troŹkovi; marginalije → marginalne biljeŹke, nuklearije → nuklearna sredstva, nuklearne naprave; personalije → personalni podaci.“ (BabiĆ, 2002.: 219.)

Smatramo da bi bilo uputno posuĉenice iz latinskoga zamjenjivati sintagmom *osobni podatci*.

Osobni i tajni podatci

U arhivskome gradivu ĉesto se moŹe naiĆi i na povjerljive, ne svima dostupne podatke. Pitanje nazivlja kojim se oni imenuju takoĉer izaziva jeziĉne nedoumice. Za povjerljive spise u upotrebi je anglizam *klasificirani*. Leksiĉki gledano rijeĉ je o posuĉenici latinskoga podrijetla koja je posrednim posuĉivanjem u hrvatski jezik

⁶ „...obavijesno pomagalo koje ukljuĉuje najmanje popis serija te fakultativno druge popise u fondu ili zbirci“ (MihaljeviĆ, StanĉiĆ, 2015.).

ušla iz engleskoga, no u ovome slučaju zadržavši značenje koje ima u engleskome jeziku (povjerljivo, tajno). Natuknica u rječniku stranih riječi pod glagolom *klasificirati* navodi „svrstati u klase“, nigdje ne spominjući oznake tajnosti ili povjerljivosti (Anić i autori, 2002.). Jednako tako i Arhivistički rječnik pod natuknicom *klasificirati* navodi:

„1. obradom odrediti tematski sadržaj dokumenta i svrstati ga u odgovarajuću tematsku kategoriju prema kojoj će on biti uveden i/ili indeksiran. 2. sustavno raspoređivati u skupine ili kategorije prema uspostavljenim kriterijima.“ (Mihaljević, Stančić, 2015.)

I u zakonskom pogledu poprilično je nejasno. Tako Zakon o tajnosti podataka (a ne klasificiranosti) navodi da je klasificirani podatak onaj

„koji je nadležno tijelo u propisanom postupku takvim označilo i za koji je utvrđen stupanj tajnosti, kao i podatak kojeg je Republici Hrvatskoj tako označenog predala druga država, međunarodna organizacija ili institucija s kojom Republika Hrvatska surađuje“ (Zakon o tajnosti podataka, NN 79/07, 86/12, čl. 12.),

dok Zakon o arhivskom gradivu i arhivima (NN 36/24) razlikuje klasificirane i druge tajne podatke. Također, Zakon o tajnosti podataka kao stupnjeve tajnosti (ne klasificiranosti) navodi *vrlo tajno* i *tajno*, a ne klasificirano i vrlo klasificirano. Slijedom toga možemo zaključiti da se klasificirano doista odnosi na tajno i povjerljivo zbog čega ne bi trebalo ustrajati na posuđenici, već ju zamijeniti hrvatskom riječju, tj. sintagmom *tajni podatci*.

Svakomu izvornom govorniku hrvatskoga jezika (posebno onom kojemu je stalo do jezične kulture) pojam već na prvu djeluje dvojbeno, a posebno nakon pozornije raščlambe. Krenimo dakle od korijena riječi. Tu nailazimo na imenicu latinskoga podrijetla, međunarodnicu *klasa* koja u hrvatskome standardnom jeziku ima više-struka značenja: „1. skupina jedinica zajedničkih svojstva 2. stalež 3. godište/grupa jednog nastavnika 4. stupanj kakvoće itd.“ (Jojić, 2015.), dok glagol *klasificirati*, nastao od navedene imenice, ima značenje „svrstavati u klase/svrstavati u klase prema određenom kriteriju“ (Jojić, 2015.). Rječnik stranih riječi (Anić i autori, 2002.) za taj glagol (nastao od lat. *classificare*) navodi: „razvrstati, razvrstavati, podijeliti na vrste, skupine, redove i dr.; ocijeniti“. Pod natuknicom za imenicu izvedenu iz pripadajućeg glagola – *klasifikacija* (lat. *classificatio*) stoji:

„podjela, raspored, razvrstavanje; logička klasifikacija podjela opsega jednog pojma, tj. podjela toga pojma na one pojmove koje on sobom obuhvaća, npr. pojam paralelograma dijeli se na kvadrat, pravokutnik, romb, romboid.“ (Anić i autori, 2002.)

Nigdje, ni u jednome rječniku hrvatskoga jezika (Birtić, 2012.; Jojić, 2015.; Šonje, 2000.) ni u rječnicima stranih riječi (Anić i autori, 2002.; Anić, Goldstein, 2004.) nijedne crtice o tajnosti, zaštićenosti i povjerljivosti.

Da bismo otkrili kako smo od svrstavanja u klase (razrede) došli do tajnosti podataka, treba zaviriti u bilo koji rječnik engleskoga jezika. Tako Oxfordov *Advanced Learner's Dictionary* za pridjev *classified* donosi dva značenja:

„1) s podacima raspoređenima u skupine prema predmetima: klasificirani katalog (engl. *with information arranged in groups according to subjects: a classified catalogue*) 2) službeno tajni i dostupni samo određenim osobama: klasificirani podatci, dokumenti, materijal (engl. *officially secret and available only to particular people: classified information/documents/material*)“ (Hornby, 2000.).

Iz navedenoga zaključujemo da je sekundarno značenje pridjeva *classified* (tajno, dostupno samo određenim ljudima) koje se odnosi na službene podatke preko engleskoga ušlo u hrvatski jezik, te je pridjevu *klasificiran* pridodano jedno novo značenje (koje po svojoj osnovi nije imao jer imenica *klasa* ni u jednome od svojih značenja nije upućivala na tajnost bilo čega). Upitna naravno nije međunarodnica kao takva, već činjenica da je pridjev, nastao od glagola stranoga podrijetla sa sekundarnim značenjem iz engleskoga jezika, istisnuo nekoliko potpuno valjanih hrvatskih pridjeva za isti pojam: *tajno*, *povjerljivo*, *zaštićeno*. To je toliko nelogično da se čak u istome zakonu navode stupnjevi tajnosti podataka, a ne stupnjevi klasificiranosti (što je u isto vrijeme i pohvalno jer pokazuje da hrvatski jezični osjećaj ipak nije u potpunosti zakazao). U prilog rečenomu ide i činjenica da ni u Rječniku sinonima hrvatskog jezika (Šaić, Wiebke Witchen, 2010.) *tajno* i *klasificirano* nisu navedeni kao sinonimi, dok ni Latinsko-hrvatski rječnik (Žepić, 2001.) pod natuknicama *classificare* i *classificatio* nigdje ne spominje tajnost.

Osobni i personalni dosje

U području povjerljivosti svoje je mjesto našla još jedna posuđenica koju bi trebalo zamijeniti hrvatskom riječju, a odnosi se na personalni dosje. I ovdje je u pitanju posuđenica latinskoga korijena koja je posredno, preko drugih jezika, ušla u hrvatski jezik (tijekom 20. stoljeća pod utjecajem srpskoga jezika, dok danas, kao i većina posuđenica, iz engleskoga u kojem postoji pojam *personal record*). Umjesto navedenoga svakako bi trebalo upotrebljavati pojam osobni dosje.

Međunarodnice i hrvatske riječi

Svjesni smo da je, kada se govori o *klasificiran*, riječ o nazivu koji je u značenju *tajan* (zaštićen tajnom) prodro u velik broj europskih jezika i time dobio položaj međunarodnice, ali to ne bi trebala biti isprika za zanemarivanje hrvatskoga jezika stavljanjem hrvatskih izraza na drugo umjesto iza tuđice, pa iako međunarodne riječi. Je li moguće od šire javnosti očekivati višu razinu jezične kulture i svijesti o jeziku kad su nam u službenoj upotrebi međunarodnice i dalje draže i prihvatljivije od hrvatskih riječi? Ako se prema hrvatskomu jeziku tako odnosi u službenome pravnom aktu koji donosi Hrvatski sabor za službenu upotrebu, kako onda od šire javnosti očekivati višu razinu jezične kulture i svijesti o jeziku? Žalosno je samo ustvrditi da očito ni Ustav RH nije dovoljna zaštita od gore navedenoga jer takve izraze u službenu upotrebu unose najviša državna tijela. Je li na djelu globalizacija

čiji se popratni učinci neizbježno protežu u jezik (a posljedično i u svijest govornika) ili je u pitanju pomodarstvo koje dovodi do urušavanja hrvatskoga jezičnog osjećaja u izvornih govornika hrvatskoga jezika, teško je reći.

Upotreba tudica i međunarodnica umjesto potpuno valjanih hrvatskih riječi za isti pojam danas u mnogih Hrvata nije samo zbog pomodarstva, koje smatraju odrazom kozmopolitizma, već i zbog straha i osjećaja manje vrijednosti – dijelom zbog višedesetljetne dominacije srpskoga jezika u prošlosti, koja se provodila upravo nametanjem srpskoga nazivlja iz gotovo svih područja društvenoga života i djelatnosti, dijelom zbog sveprisutne amerikanizacije koja danas na tragu globalizacije ulazi u sve pore ljudske djelatnosti. Mnogi izvorni govornici hrvatskoga jezika postaju uvjereni kako više ni ne znaju govoriti hrvatskim jezikom. Posljedica je upravo potiskivanje hrvatskih riječi i nazivlja iz jezika pojedinih struka, gdje prednost na žalost dobivaju međunarodnice (uz pojedine ostatke iz srpskoga koji i dan-danas tvrdokorno preživljavaju u svakodnevnoj upotrebi). Nije naravno upitan engleski jezik kao takav. Riječ je o svjetskome jeziku s najvećim brojem govornika, jeziku nekih od najmoćnijih naroda u svakome pogledu, a poznavanje engleskoga olakšava sporazumijevanje s govornicima bilo kojega drugog jezika, stoga je razumljiv i njegov prodor u druge jezike (uključujući i u hrvatski). Upitno je preolako i preučestalo preuzimanje anglizama čak i onda kad postoji prikladna zamjena u hrvatskom čime dugoročno dolazi do narušavanja hrvatskoga jezičnog osjećaja u izvornih govornika. Brojni su primjeri toga narušenog jezičnog osjećaja u praksi, a protežu se na sve jezične razine. Sve većim usvajanjem engleskoga nazivlja polako usvajamo i englesku sintaksu i tvorbene načine zbog čega hrvatski jezik u Republici Hrvatskoj na brojnim primjerima upravo iz jezika struka postaje drugotan, pričuvena mogućnost u odnosu na engleski. Pisati o tome i upozoravati na takve primjere jedini je način odupiranja i jačanja izvorno hrvatskoga jezičnog osjećaja u šire javnosti.

Zaključak

Jezik, kultura i povijest temelji su identiteta svakoga naroda, a skrb o jeziku osnovna zadaća ne samo jezikoslovne struke već svih onih koji se njime služe na svim razinama javnog priopćavanja (od medija, škola sve do državnih ustanova). Standardni jezik nije statična, nepromjenjiva, jednom za svagda zadana činjenica, nego se mijenja i razvija u skladu s potrebama govorne zajednice. I onda kad je više-manje izgrađen, treba uvijek voditi računa o njegovu funkcioniranju u novim okolnostima, a u skladu sa svojom polivalentnošću, mora biti u stanju odgovoriti na zahtjeve raznih struka i usko specijaliziranih područja. Važno je pri tom nikada ne smetnuti s uma brigu o njegovu funkcioniranju u novim okolnostima i posvetiti veliku pozornost njegovoj ispravnoj upotrebi. Upravo je to i zadaća svih onih jezikoslovne struke koji svojim svakodnevnim radom u raznim područjima ljudske djelatnosti i raznim područjima (od kulture, umjetnosti, medija, izdavaštva sve do

tehniĉkih i medicinskih podruĉja) trebaju biti ti koji ĉe savjesno obavljati svoj posao upozoravajuĆi na propuste i nedostatke u upotrebi hrvatskoga standardnog jezika. Ne samo da je njihova zadaća veĆ i odgovornost uklanjati nespretnosti i pogrješke na koje naiđu makar one bile uvrijeŹene i kao takve veĆ postale dio ustaljene prakse odreĊene struke i djelatnosti. Cilj je ovoga rada analizom odabranih primjera iz podruĉja arhivske djelatnosti pokazati kako su neka od postojećih rješenja u velikoj mjeri zastarjela, naslijeĊena i inercijom ustaljena u praksi, a trebalo bi ih zamijeniti ispravnijima, jednostavnijima, logiĉnijima i funkcionalnijima. Sve navedeno razloŹi su zbog kojih Źelimo staviti naglasak na nazivlje koje se desetljeĆima neprimijeĆeno provlaĉi kroz arhivsku struku i na pomolu je postati opĆeprihvaĆeno, a ozbiljno narušava normu hrvatskoga standardnoga jezika. Źelja nam je da naš poziv za promjenom doĊe do onih koji ga trebaju ĉuti (ponajprije arhivska zajednica), a potom i do svih onih koji u svojoj djelatnosti dolaze u dodir s arhivskim nazivljem (šira javnost, korisnici, stvaratelji gradiva). Ćinimo to kako bismo na konkretnim primjerima poticali hrvatski jeziĉni osjeĆaj koji nalaŹe da prije upotrebe bilo koje tuĊice najprije istraŹimo jeziĉne moguĆnosti koje nam nudi vlastiti, hrvatski jezik, a tek kada (i ako) nas one iznevjere, posegnemo za tuĊicom. Pri usklaĊivanju navedenih primjera s normom uzimala su se u obzir temeljna naĉela jeziĉne pravilnosti kao što su znanstveno naĉelo, logiĉko naĉelo, naĉelo svrhovitosti, naĉelo jednostavnije realizacije i naĉelo autohtonosti (PranjkoviĆ, 2010.). Ispravnost analiziranih primjera potvrĊena je ovjerom u normativnim priručnicima (rjeĉnicima hrvatskoga standardnog jezika) jednako kao i u Arhivistiĉkom rjeĉniku – hrvatsko-engleskom / englesko-hrvatskom iz 2015. godine, novijem prilogu arhivskom nazivlju, koji je takoĊer na tragu rješenja koja u ovome radu predlaŹemo. VeĆ u uvodu napomenuli smo da nam je poticaj za pisanje rada bilo nazivlje koje se u arhivskoj struci uvrijeŹilo još iz vremena Rjeĉnika arhivske terminologije Jugoslavije koji u svome predgovoru navodi:

„Jezik stalno Źivi, tako i jezici narodā Jugoslavije. Razumljivo je da se to odnosi i na termine i na ovu našu arhivsku struĉnu terminologiju. Ovaj Rjeĉnik arhivske terminologije Jugoslavije – sadašnji prilog jugoslavenskoj arhivskoj teoriji i praksi – nije prema tome posljednja rijeĉ u Źivotu jugoslavenske arhivske teorije i prakse na podruĉju arhivske terminologije.“ (AndroiĆ, 1972.: 6.)

SlaŹemo se s autorima Rjeĉnika iz 1972. da se jezik razvija, da njihov rjeĉnik nije posljednja rijeĉ glede arhivskoga nazivlja i smatramo da je došlo vrijeme za ispisivanje novoga rjeĉnika, ali ovoga puta u skladu s normom hrvatskoga standardnog jezika.

Literatura

Mirko AndroiĆ, 1972., Rjeĉnik arhivske terminologije Jugoslavije, Savez društava arhivskih radnika Jugoslavije, Zagreb

- Šime Anić, Nikola Klaić, Želimir Domović, 2002., Rječnik stranih riječi, SANI-PLUS, Zagreb
- Vladimir Anić i dr., 2002., Hrvatski enciklopedijski rječnik, NL, Zagreb
- Vladimir Anić, Ivo Goldstein, 2004., Rječnik stranih riječi, NL, Zagreb
- Stjepan Babić, 1963., Dvije nepotrebne promjene, Jezik, god. 10., br. 3., str. 95.
- Stjepan Babić, 1990., Hrvatska jezikoslovna čitanka, Globus, Zagreb
- Stjepan Babić, 2002., Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku, Globus naklada, Zagreb
- Jadranka Bagarić, 2004., Lingae Latinae elementa, ŠK, Zagreb
- Matea Birtić i dr., 2012., Školski rječnik hrvatskoga jezika, IHJJ i ŠK, Zagreb
- Goranka Blagus Bartolec, Lana Hudeček, Željko Jozić, Ivana Matas Ivanković, Milica Mihaljević, 2016., 555 jezičnih savjeta, IHJJ, Zagreb
- Vladimir Brodnjak, 1991., Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika, ŠN, Zagreb
- Andela Frančić, Lana Hudeček, Milica Mihaljević, 2005., Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku, HSN, Zagreb
- Albert Sydney Hornby, 2000., Oxford Advanced Learner's Dictionary, Oxford University Press, Oxford, <https://dzm.gov.hr> (pristupljeno: 10. veljače 2023.)
- Lana Hudeček, Milica Mihaljević, Luka Vukojević, 2010., Jezični savjeti, IHJJ, Zagreb
- Ljiljana Jojić (ur.), 2015., Vrh → Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika, ŠK, Zagreb
- Tomo Maretić, 1935., Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb
- Milica Mihaljević, Marta Mihaljević, Hrvoje Stančić, 2015., Arhivistički rječnik – hrvatsko-engleski/englesko-hrvatski, FF PRESS, Zagreb
- Ivo Pranjković, 2010., Ogledi o jezičnoj pravilnosti, Disput, Zagreb
- Ljiljana Šarić, Wiebke Wittschen, 2010., Rječnik sinonima hrvatskoga jezika, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb
- Ivo Škarić, 2008., Hrvatski govorili!, ŠK, Zagreb
- Jure Šonje (ur.), 2000., Rječnik hrvatskoga jezika, LZ „Miroslav Krleža“ i ŠK, Zagreb
- Stjepko Težak, 1991., Hrvatski naš svagda(š)nji, ŠN, Zagreb
- Uredba o uredskom poslovanju, NN 75/2021
- Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, NN 61/2018
- Zakon o mjernim jedinicama, NN 58/1993
- Zakon o tajnosti podataka, NN 79/07
- Milan Žepić, 2001., Latinsko-hrvatski rječnik, ŠK, Zagreb

Sažetak

Anamarija Pupiћ-Bakrać, Borut Gulić

Hrvatski državni arhiv, Zagreb, abakrac@arhiv.hr, bgulic@arhiv.hr
rad primljen 16. studenoga 2023., prihvaćen za tisak 2. svibnja 2025.

UDK 81'374, pregledni rad
<https://doi.org/10.22210/jezik.2025.72.12>

From Yugoslav Archival Terminology
to Contemporary Croatian Archival Terminology

Correct use of language is a prerequisite for any profession, therefore this paper analyses some ambiguous terms specific to the archival profession. When analysing the presented examples, we used standard language normative manuals (dictionaries, grammars, orthographies) and language advisory manuals, and all examples were additionally verified in the Archival Dictionary – Croatian-English / English-Croatian, a more recent addition to archival terminology, which is also in line with the solutions we propose in the paper. Most of the terms analysed have been used in the archival profession since the Dictionary of Archival Terminology of Yugoslavia from 1972, and are not in accordance with the norm of the Croatian standard language. In the aforementioned Dictionary, Croatian and Serbian lexemes are almost equal, and the only obvious difference is in the script (the use of Cyrillic for Serbian, and Latin for Croatian terminology). In addition, special emphasis is on the process of linguistic borrowing, i.e., on the too easy and too frequent adoption of foreign words, even if an appropriate replacement can be found in Croatian, which in the long term distorts a good feel for the Croatian language among native speakers. The aim of this paper, in which selected examples from the field of archival activities are analysed, is to show that some of the widely adopted terms are obsolete, inherited, and established in practice by inertia, and should be replaced with more correct, simpler, more logical and more functional ones.

Keywords: Croatian language, archival/archivistic terms

SUFIKSI -IĆ, -AČ U SLENGU

Lidija Bogović, Sanja Vulić

Uvod

 oznato je da je sleng oblik neformalne govorne komunikacije koji se koristi unutar određene društvene zajednice definirane geografskim prostorom ili dobi govornika. Ponekad je riječ o potrebi isticanja pripadnosti nekoj društvenoj skupini. S jezikoslovnoga je gledišta sleng posebice zanimljiv u tvorbi riječi jer ga karakterizira spontana i domišljata tvorba novih riječi od koji neke ostaju dijelom neformalnoga govora duže vrijeme, a neke su u kraćem razdoblju vrlo popularne, ali nisu dugoga vijeka. Zbog toga je sleng podložan brzim promjenama. Premda je dijelom neformalnoga jezika, zbog svoje popularnosti može utjecati na normirani književni jezik, pogotovu u govoru mlađih naraštaja.

Različiti su tvorbeni načini koji sudjeluju u tvorbi žargonizama. Najčešći su skraćivanje i izvođenje sufiksalsnom tvorbom od skraćene osnove. Ti se postupci ističu kao najplodniji zbog ekonomičnosti, kreativnosti i brzine neformalne govorne komunikacije. Skraćivanje omogućuje govornicima brže i jednostavnije izraze, a